

ЖУРАВЕЛЬ В. А.

Національна академія правових наук України, головний учений секретар,
доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії правових наук України

АВДЄЄВА Г. К.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

**СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА
У СВІТЛІ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ**

Вдосконалення правових та організаційних засад судової експертизи є невід'ємною складовою судової реформи в Україні, оскільки висновок експерта завжди вважався найбільш вагомим джерелом отримання доказової інформації. На наше переконання реформування судово-експертної діяльності має передбачати:

1) розроблення механізму залучення сторонами провадження експерта на паритетних умовах, надання їм самостійної можливості обирати в якості експерта найбільш авторитетних та обізнаних осіб у тій чи іншій галузі знань чи людської практики;

2) надання можливості суду (судді, слідчому судді) за клопотанням сторін провадження або потерпілого вирішувати питання щодо можливості залучення або відмови у залученні експерта;

3) демонополізацію права спеціалізованих експертних установ та експертно-кваліфікаційних комісій на:

а) проведення значної за обсягом кількості експертиз, зокрема, криміналістичних, судово-медичних, судово-психіатричних та ін.;

б) здійснення наукових розробок з питань організації та проведення судових експертиз;

в) навчання та атестацію судового експерта, видачу свідоцтва на право проведення судової експертизи, а також на призупинення дії свідоцтва чи його анулювання.

Дійсно, відповідно до ст. 243 КПК України право на залучення судового експерта у кримінальному процесі є прерогативою сторін кримінального провадження, суду, слідчого судді. Саме ці органи та суб'єкти мають визначати

хто із фахівців певної галузі знань чи людської практики може бути залучений в якості експерта у кримінальному провадженні. Разом з тим, чинне вітчизняне законодавство передбачає, що до проведення судових експертиз у кримінальному провадженні можуть залучатися лише ті фахівці, які мають свідотство про присвоєння кваліфікації судового експерта.

Монопольне право на визначення кваліфікації судового експерта, що надано експертно-кваліфікаційним комісіям або керівникам державних спеціалізованих установ створює відповідні корупційні ризики, а також суттєво обмежує можливість органів досудового розслідування, суду, слідчого судді, захисника, потерпілого самостійно, на свій власний розсуд залучати в якості експерта кращих фахівців з тієї чи іншої галузі знань. Обов'язковість наявності свідотства про присвоєння кваліфікації судового експерта не сприяє забезпеченню кожному громадянину права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України.

Також необхідно враховувати, що розмір сплати за стажування терміном від 1 до 6 місяців та отримання кваліфікації судового експерта та Свідотства про присвоєння кваліфікації судового експерта в експертних кваліфікаційних комісіях при Міністерстві юстиції України в декілька разів перевищує обсяг сплати за навчання терміном від 1 до 1,5 років у вищому навчальному закладі за фахом 8.18010003 «Судова експертиза». Попри те, що в вищих навчальних закладах працюють науково-педагогічні кадри вищої кваліфікації, серед яких 90% мають наукові ступені кандидатів або докторів наук, окремі викладачі є академіками та членами-кореспондентами Національної академії наук України та Національної академії правових наук України, тоді як серед співробітників державних спеціалізованих експертних установ Міністерства юстиції України лише близько 10% мають наукові ступені та вчені звання. Такий стан речей призводить до надмірних обтяжень для фахівців, які не є співробітниками державних спеціалізованих експертних установ, але мають намір займатися експертною діяльністю.

Більше того, як свідчить світовий та європейський досвід вирішальними при оцінці компетентності експерта є наявність у нього відповідних знань та досвіду. Відсутність свідотства про присвоєння кваліфікації судового експерта, стажу експертної роботи, наукового ступеню та вченого знання у країнах-членах ЄС, РФ, Казахстані та інших країнах не мають вирішального значення при їх залученні для проведення судової експертизи.

Тому абсолютно виправданим слід вважати пропозиції авторів законопроекту № 6232 [1] щодо внесення доповнень до ч. 6 ст. 99 Господар-

ського процесуального кодексу України, ч. 6 ст. 103 Цивільного процесуального кодексу України та ч. 6 ст. 101 Кодексу адміністративного судочинства України вказівкою про те, що у змісті Висновку експерта наводяться відомості про свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стажу експертної роботи, наукового ступіню, вченого звання, посади експерта лише у випадках *їх наявності*. Тобто, відповідно до цих змін судові експертизи дозволяється проводити не лише судовим експертам спеціалізованих державних установ, а й іншим особам, які мають відповідні спеціальні знання. Як убачається, аналогічні доповнення необхідно внести й до ч. 1 ст. 102 КПК України, що буде сприяти гармонізації різних галузей відчизняного законодавства і усувати розбіжності в його застосуванні.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Проект Закону України № 6232 від 23.03.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415.